

RADECKI, WOJCIECH. PRAWNA OCHRONA ŚRODOWISKA
W POLSCE, CZECHOSŁOWACJI, CZECHACH I SŁOWACJI.
STUDIUM PRAWNOPORÓWNAWCZE. WARSZAWA:
PROKURATURA KRAJOWA, 2020, 432 S.

Recenzovaná kniha polského profesora práva životního prostředí Wojciecha Radeckiego je jeho nejnovější vědeckou monografií, kterou napsal během covidové pandemie. Má významný vztah k české právní vědě. Nejprve však pár slov o osobnosti autora. Vědecká činnost prof. Radeckiego je v posledních 30 letech úzce spojena s Polskou akademií věd, kde až do předloňského roku pracoval a od r. 2006 byl vedoucím oddělení práva životního prostředí Ústavu právních věd Polské akademie věd, který má sídlo v jeho domovské Wrocławi. V této souvislosti je třeba zmínit, že je to právě on, kdo spolu s prof. dr. Jerzym Sommerem toto pracoviště vybudoval a učinil z něho místo nejen celopolského, ale i mezinárodního významu. V roce 2014 byl prof. Wojciech Radecki jmenován doktorem honoris causa na Univerzitě v Katowicích. Měl jsem tu čest jako jediný zástupce české právní vědy být u toho přítomen osobně.

Profesor Radecki je především nesmírně pracovitý, jeho bibliografie čítá přes 180 knih a cca 2 100 dalších drobnějších odborných prací. Publikační činnost pana profesora Radeckiego zahrnuje rozsáhlá díla monografická, učebnicová i vynikající právnické komentáře stěžejních zákonů (jak z oblasti práva životního prostředí, tak i jemu blízkého práva trestního, správního a dalších právních odvětví). V posledních letech se pan profesor intenzivně zabývá srovnávacími studiemi, zejména pokud jde o právní řády Polska, Česka a Slovenska.

Je třeba zdůraznit, že pan profesor Radecki, který je mj. i vystudovaným bohemistou, napsal o českém právu, především právu životního prostředí, ale i správním, trestním či ústavním právu, již téměř 150 monografií, odborných článků a komentovaných recenzí (což je jeho specialitou, napsat recenzi na některé z českých odborných děl, a přitom provést ještě srovnání s polskou úpravou či polským řešením daného problému). Je členem redakční rady vědeckého časopisu *České právo životního prostředí*, kam pravidelně již dvacet let přispívá, v posledních letech se svojí asistentkou dr. Darjou Daneckou. Kromě toho je hostujícím profesorem Právnické fakulty Univerzity Karlovy, kde působí v oborech správní právo a právo životního prostředí.

Česká věda v oblasti práva životního prostředí si pana profesora Radeckiego velmi váží, o čemž svědčí mimo jiné i skutečnost, že před jedenácti lety byl vyzván, aby napsal předmluvu ke 3. vydání české učebnice Milan Damohorský a kolektiv: *Právo životního prostředí* (Praha: C. H. Beck, 2010). V rámci odborné předmluvy pro naši učebnici prof. Radecki zdůraznil význam spolupráce polské, české a slovenské právní vědy, společné kořeny v historii i současné podobné problémy, se kterými se všechny tři partnerské země potýkají od vstupu do Evropské unie.

Samostatnou kapitolu tvoří konferenční činnost. Profesor Radecki spolu s prof. dr. Jerzym Sommerem, prof. JUDr. Soňou Košičiarovou, Ph.D. (Právnická fakulta Trnavské univerzity, Slovensko) a prof. JUDr. Milanem Damohorským, DrSc., stál u vytvoření a organizování každoročních česko-polsko-slovenských konferencí z oboru práva životního prostředí, které se od roku 2000 každoročně konají na různá aktuální témata v jedné z partnerských zemí (systém rotace pořádající země). Z nich vznikají jak vynikající recenzované sborníky a kolektivní monografie, tak i vystává řada podnětů, a to jak pro právní praxi, tak i pro další teoretický výzkum. Prof. Radecki je jediným Polákem, který se účastnil prvních 20 ročníků konference (a pak přišla bohužel éra pandemie koronaviru a zavřené hranice). Navíc pan profesor mnohé z nich spoluorganizoval a na všech aktivně překládal pro ostatní účastníky z polštiny i z češtiny.

Na tuto krásnou éru vzpomíná v předmluvě své nejnovější vědecké monografie, která je předmětem této recenze. V předmluvě uvádí, že ho na myšlenku komparace právní úpravy ochrany životního prostředí všech tří partnerských zemí (a reminiscence na československý právní řád) přivedl právě 20. ročník konference, který se konal v roce 2019 v Praze na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Pan profesor Radecki využil toho, že měl nastudovány veškeré potřebné odborné studie, komentáře, učebnice a vědecké monografie v předmětné oblasti a že by mu bylo líto, kdyby se z uplynulých dvaceti ročníků konferencí zachovaly jen sborníky. Proto se pustil do své syntézy poznání právní úpravy ochrany životního prostředí všech tří partnerských slovanských zemí.

Výsledkem je kniha o 432 stranách. Jejím obsahem je komparace právní úpravy ochrany životního prostředí nejprve v Polsku a Československu a pro období po roce 1992 komparace v Polsku, Česku a Slovensku. Po obsáhlé předmluvě bilancující uvedených 20 let polsko-česko-slovenské spolupráce, vysvětlující význam komparace jednotlivých právních řádů mezi sebou (včetně jejich vztahu k evropskému unijnímu právu) a objasňující důvody vzniku této monografie, následují jednotlivé části věcně právního charakteru.

První část je úvodem do problematiky životního prostředí a jeho ochrany. Pan profesor se věnuje základním pojmům klíčovým pro oblast práva životního prostředí. V subkapitole 1.3 pan profesor rozebírá, zda právní věda používá spíše pojem „právo životního prostředí“ či „právo ochrany životního prostředí“ (v polské a české vědě), přičemž upozorňuje i na slovenský přístup, používání anglikanismu „environmentálne právo“.

V druhé části se pan profesor věnuje historickému exkurzu do vývoje právní úpravy ochrany životního prostředí ve srovnávaných zemích (včetně Československa), přičemž významný prostor věnuje především historii ochrany přírody a krajiny od 19. století. Postupně pak zachycuje vznik práva životního prostředí na přelomu 80. a 90. let 20. století a výklad dotahuje až do období vstupu a členství Polska, Česka a Slovenska v EU.

Třetí část monografie (od s. 65) představuje nejrozsáhlejší část knihy, neboť pojednává o obecné části systému práva životního prostředí. Nejprve porovnává v kapitole 3. prameny práva životního prostředí a v kapitole 4. ústavní základy ochrany životního prostředí. Pan profesor jakožto bohemista ani ve své nejnovější monografii nezapomněl na svůj oblíbený jazykový příklad, který uvádí ve svých dílech z oblasti srovnávacího práva velmi často, a sice, že polsky „konstytucja“ je česky „ústavní zákon“ a polsky „ustawa“ je česky „zákon“, což je pro porozumění velmi užitečné. V páté kapitole se

zabývá organizací veřejné správy a soudů v oblasti ochrany životního prostředí. V kapitole 6. přináší komparaci právních nástrojů ochrany životního prostředí, přičemž je dělí na koncepční, administrativní, ekonomické a dále rozlišuje nástroje posuzování vlivů na životní prostředí (které však obvykle třeba česká právní věda řadí mezi administrativní nástroje). Sedmá kapitola je věnována tématu účasti veřejnosti na ochraně životního prostředí, zde autor srovnává právní úpravu v jednotlivých zemích na pozadí základu, který tvoří Aarhuská úmluva z roku 1998, jedna z nejdůležitějších mezinárodních úmluv v oblasti práva životního prostředí vůbec.

Pan profesor je původem specialistou na trestní právo a na správní trestání. Není proto divu, že významnou část své nejnovější monografie (kapitolu 8. čítající skoro 100 stran, tj. 1/4 celé knihy) věnoval tématu právní odpovědnosti v ochraně životního prostředí. Postupně se zabývá různými pojetím a formami ekologicko-právní odpovědnosti, přičemž samostatné podkapitoly jsou zaměřeny na oblast správního trestání, odpovědnosti za trestné činy a odpovědnosti za škody na životním prostředí. Zatímco výklady správního trestání a soudního trestání jsou velmi podrobné až vyčerpávající a komparace je zde opravdu obdivuhodně podrobná, u subkapitoly o odpovědnosti za škody na životním prostředí autor věnuje pozornost spíše soukromoprávní odpovědnosti nežli veřejnoprávní. Tzv. odpovědnost za ekologickou újmu je zde zastoupena spíše v evropském kontextu (směrnice 2004/35/ES), přičemž např. českou úpravu odpovědnosti za ekologickou újmu řešenou na základě zákona č. 17/1992 Sb. v jednotlivých složkových zákonech pan profesor až v takové míře podrobnosti nerozebírá. Navíc ji řadí k česko-slovenské právní úpravě a současné české úpravě odpovědnosti za ekologickou újmu se příliš nevěnuje.

Předposlední část knihy se zabývá tématy ze zvláštní části práva životního prostředí. Tato část je poměrně kratší, ve srovnání s předchozí, věnovanou obecné části systému práva životního prostředí. Pan profesor to vysvětluje tím, že jednak je pro zvláštní část k dispozici ohromné množství podkladů, které bylo obtížné zpracovat, za druhé, právní úprava zvláštní části systému práva životního prostředí se ve všech srovnávaných zemích vyvíjí velmi dynamicky, a tak by podrobnější výklad zvláštní části brzy zastaral, a za třetí, velká část témat je upravena v evropském unijním právu na společné úrovni, tudíž rozdíly v jednotlivých zemích často nejsou.

Z hlediska tematického zaměření v kapitole 9. autor rozebírá a komparuje právní úpravu ochrany jednotlivých složek životního prostředí. Největší pozornost věnuje ochraně přírody a krajiny, a to jak obecné, tak zvláštní ochraně, přičemž samostatný oddíl tvoří ochrana dřevin. Následují komparace právní úpravy ochrany lesů, lovné zvíře, ryb, vod, ovzduší, ozónové vrstvy Země a ochrany klimatu. Kapitola 10. pak obsahuje komparaci právní úpravy ochrany životního prostředí před zvláštními zdroji ohrožení. Autor vybral témata nakládání s odpady, ochranu před hlukem a vibracemi a prevenci závažných průmyslových havárií. Trochu překvapivě zde není právní úprava výroby a nakládání s chemickými látkami nebo právní úprava v oblasti ionizujícího a neionizujícího záření.

Pokud jde o závěry vědecké monografie pana profesora, ty autor představil v poslední (již nečíslované) části na s. 405 až 415. Celá monografie je zakončena zdařile shrnujícím závěrem, který prokazuje nejen hluboké teoretické znalosti autora, ale i jeho smysl

pro realitu fungování práva životního prostředí. Nejprve zdůrazňuje význam ústavně-právních norem jakožto základu pro prameny práva životního prostředí a význam mezinárodního a evropského unijního práva pro tuto oblast. Poté se již věnuje závěrům k vybraným tématům, zejména pokud jde o předmět a obsah práva životního prostředí (české čtenáře jistě zaujmou popisované rozdíly a shody mezi – jak pan profesor uvádí – „pražskou“ a „brněnskou“ školou), právo materiální a procesní a obecnou kontra zvláštní část systému práva životního prostředí. Vybraným a snad lze říci i oblíbeným tématům věnoval pan profesor podrobnější úvahy, zejména ochraně přírody a krajiny či pojetí deliktů odpovědnosti.

Monografie je doplněna seznamem citované odborné literatury, přičemž jednotliví autoři jsou řazeni abecedně. České kolegyně a kolegy jistě potěší, že nás pan profesor Radecki cituje často a některé z nás opravdu hodně. Děkujeme!

Co říci nakonec? Je třeba vyslovit panu profesorovi velký obdiv. Jeho monografie je počtem stránek úctyhodná, ale ještě úctyhodnější je její obsah. V prvé řadě bych chtěl zdůraznit velmi promyšlenou a propracovanou strukturu monografie. Prof. Radecki v ní zúročil svoji opravdu více než padesátiletou zkušenost se zahraničními právními úpravami, kterými pro něj byl a je československý a později český a slovenský právní řád. Jak již jsem výše uvedl, autor nastudoval ohromné množství odborné literatury a využil i své letité zkušenosti z řešení grantových projektů, přednáškových turné a vědeckých konferencí v Česku, na Slovensku a v Polsku. Nelze nezmínit i jeho časté osobní konzultace s námi, a to jak v oblasti právní, tak i jazykové.

Autorovi se povedlo vystihnout podstatné otázky a témata obecné části systému práva životního prostředí a na ně navázal tématy zvláštní části práva životního prostředí. Pozoruhodné jsou jeho závěry, se kterými se jistě i česká právní věda může ztotožnit. Jde nesporně o vynikající monografii, první svého druhu, která i zasvěcenému čtenáři představuje polský, český a slovenský obor práva životního prostředí ve vzájemných souvislostech a rozdílech, přičemž lze podtrhnout její přínos pro právní vědu ve všech třech zemích Střední Evropy.

doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
stejskal@prf.cuni.cz

doi: 10.14712/23366478.2022.9